

„... a viděl jsem nové nebe a novou zemi...“

Apokalypsa a umění v českých zemích

Západočeská galerie v Plzni, výstavní síň Masné krámy, 4. 10. 2023 – 3. 3. 2024

Autoři a autorky projektu: Lenka Bydžovská, Sylva Dobalová, Stanislava Fedrová, Kateřina Kubínová, Pavla Machalíková, Štěpán Vácha, Tomáš Winter

Současný svět je nucen vyrovnávat se s řadou náhlých, překotně se střídajících a mnohdy tísnivých událostí. Zkušenost s pandemií koronaviru, která v posledních letech ochromila lidstvo, zanechala ve společnosti nesmazatelné stopy a vedla k novému definování základních lidských hodnot včetně otázek lidské svobody. Když se počátkem minulého roku zdálo, že jsme konečně obtížnou pandemickou situaci překonali, zasáhla nás další dramatická a nesmírně tragická událost. Rusko podniklo bezohledný a brutální útok na Ukrajinu a rozpoutalo tak hrozivou válku, která trvá dodnes a výrazně ovlivňuje celosvětové politické, sociální, ekonomické a kulturní dění.

Obě události patří do kategorie těch, které si bezděčně spojujeme s obrazy z biblické knihy Zjevení sv. Jana, zvané Apokalypsa. Kniha stojí na samém konci Nového zákona a její text sepsal nám dnes blíže neznámý Jan na ostrově Patmos v devadesátých letech 1. století za Domitianova pronásledování křesťanů. Chtěl ukázat, že veškeré dění, ať je jakkoli hrůzné, je součástí božího plánu. Své poselství, inspirované duchem starozákonních prorocství, Jan ukryl do složitého sledu snových vizí, kterými proniká fantastická a mnohvrstevná symbolika světél, barev, zvuků, čísel a podivuhodných bytostí. Jeho text bylo možno v průběhu staletí neustále aktualizovat: hledat jednotlivé události a postavy v minulosti a současnosti, rozpoznávat současná znamení konce světa a s nadějí čekat na lepší zítřek. Vizuelní představitel, spojená s textem Zjevení, tak zahrnovala již od středověku dva póly. Na jedné straně líčení apokalyptických pohrom a zkázy světa asociovalo zkázu v přeneseném slova smyslu a s apokalypsou byly spojovány společenské krize, otřesy a válečné hrůzy. Na straně druhé text vrcholil silným tématem naděje. Apokalyptické vize tak zahrnovaly i obrazy nového světa, obnovy společnosti a útěchy pro jednotlivce.

Výstava představuje širokou škálu inspirací knihou Zjevení ve výtvarném umění od středověku až do současnosti. Zaměřuje se především na díla vzniklá v českých zemích, avšak pozornost věnuje i zahraničním pracím, které byly na tomto území přítomné a měly určitý ohlas. Kromě klasických cyklů ilustrované Apokalypsy (Karlštejnská Apokalypsa, Albrecht Dürer) či kontrastních motivů Posledního soudu a vizí nového světa, zpřítomňuje podoby obou pólů tématu v moderním a současném umění (Josef Fühlich, Maxmilián Pirner, Jan Koblasa, Václav Boštík, Pavel Nešleha, Josef Bolf ad.). Úzce výběrově jsou prezentovány i ohlasy Apokalypsy v hudbě a literatuře, a to prostřednictvím okruhu českého undergroundu v době tzv. normalizace, v němž hrála apokalyptická symbolika významnou roli.

K výstavě vychází doprovodná publikace, kterou vydává společně nakladatelství Artefactum a Západočeská galerie v Plzni. Obsahuje texty autorů výstavy i několika dalších badatelů z Ústavu dějin umění AV ČR.

Výstava je realizována ve spolupráci Západočeské galerie v Plzni, Ústavu dějin umění AV ČR a Národní galerie v Praze.